

คู่มือพุทธมามกะ

พระสาสนโสภณ วัดเทพศิรินทราวาส

ตรวจแก้

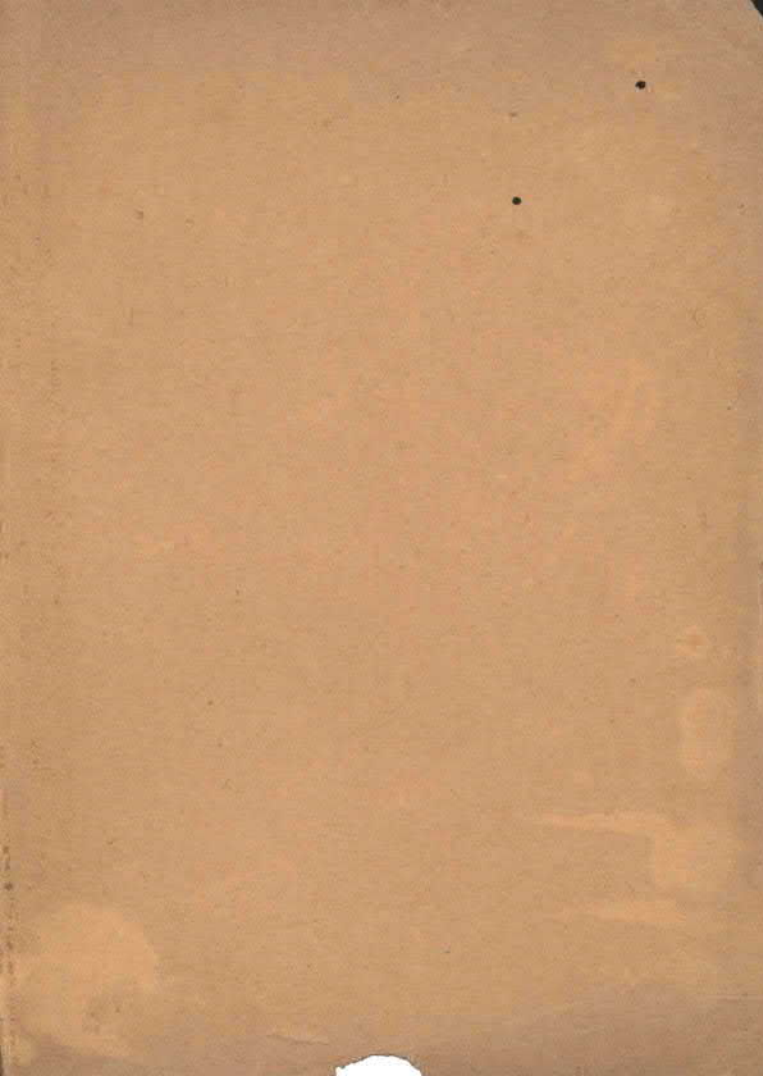
สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ เจ้าฟ้า
กรมขุนอุทัยทองเขตต์ขัตติยนารี
โปรดให้พิมพ์

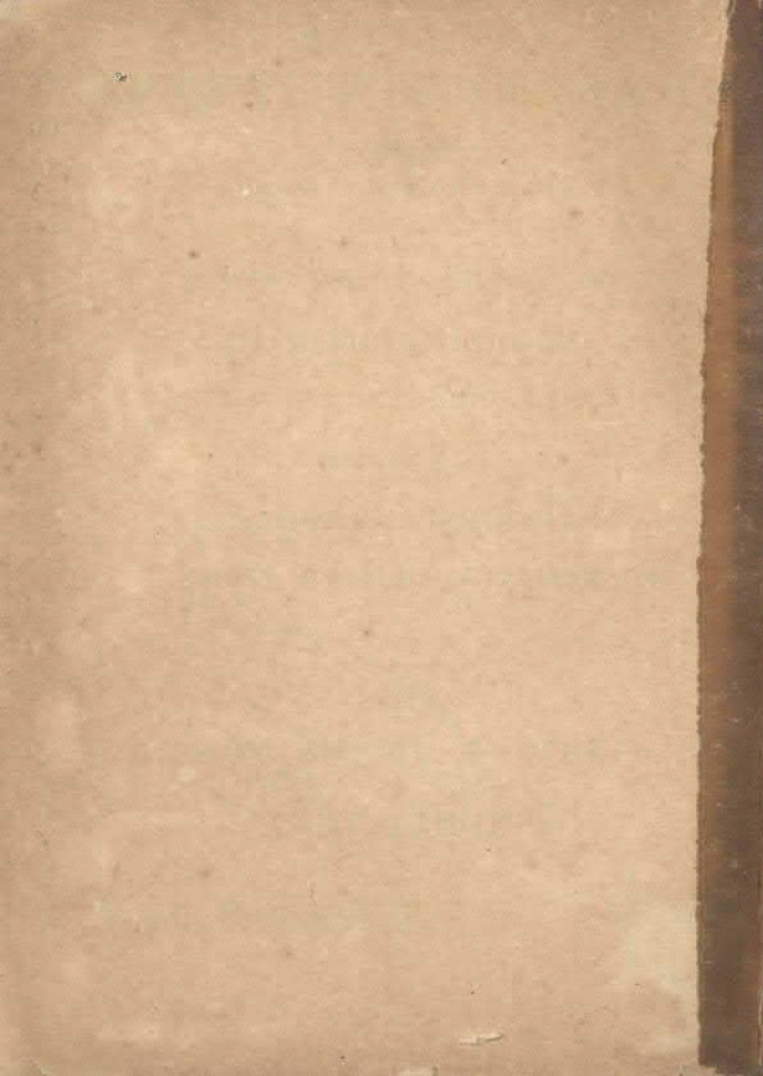
ประทานในงานฉลองชนมายุ ๖ รอบ
แห่งหม่อมเจ้าหญิงสารภี

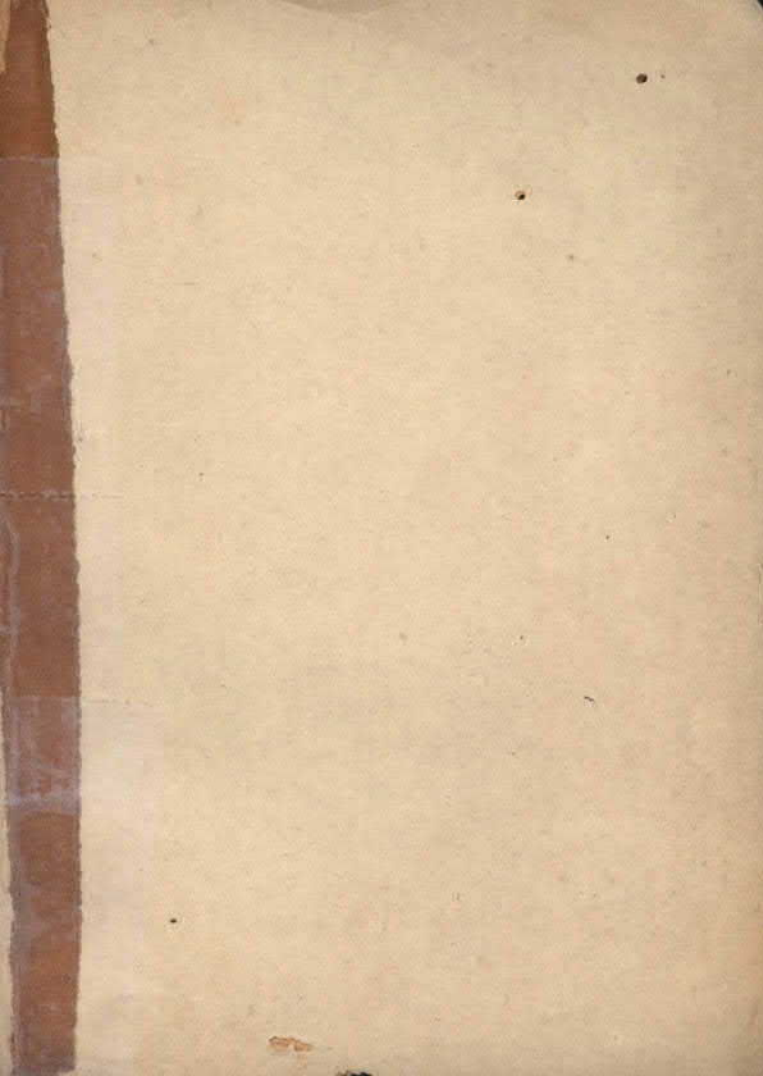
วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐๐ ฉบับ

ที่โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ

2743
สี

คู่มือพหุมาสมกะ

พระศาสนโสภณ วัดเทพศิรินทราวาส
ตรวจแก้

สมเด็จพระเจ้าฟ้างเอกเอก เจ้าฟ้า
กรมขุนอุทองเขตต์จัตติยนาวิ
โปรดให้พิมพ์

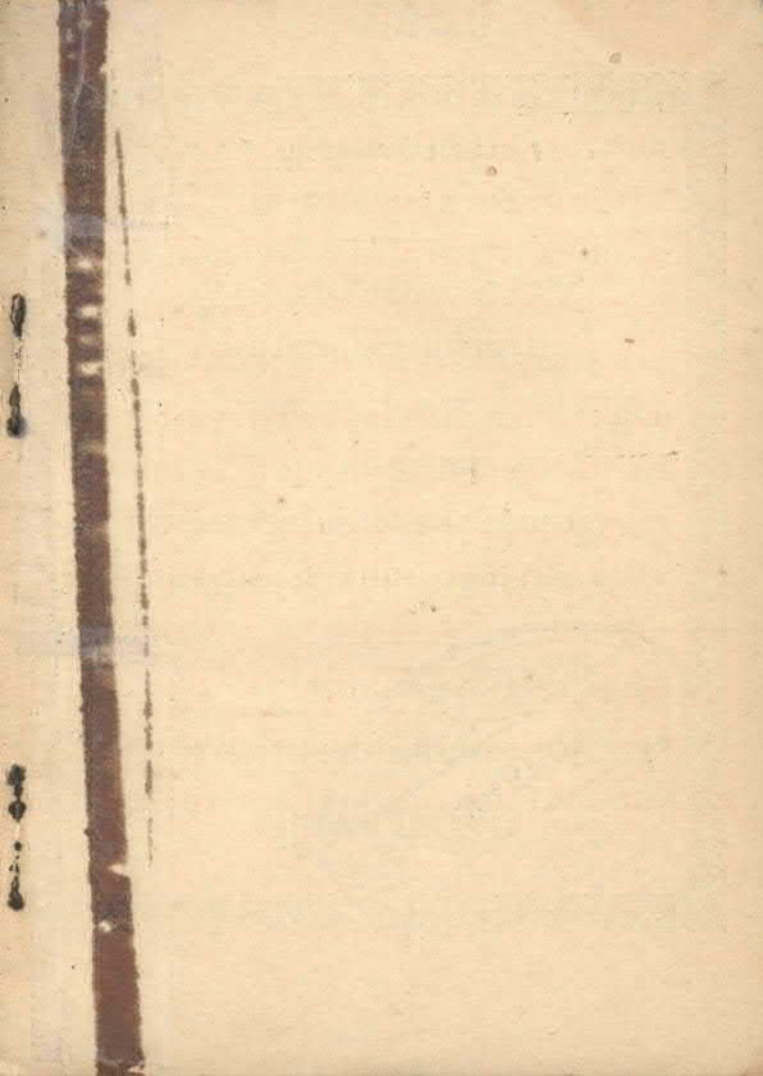
ประทานในงานฉลองชนมายุ ๖ รอบ
แห่งหม่อมเจ้าหญิงสารภี

วันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐๐ ฉบับ

ที่โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ

1673

คำนำ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
นภดลกรมขุนอุทองเขตต์ขัตติยนารี ทรง
คำนึงถึงอุปการคุณแห่งหม่อมเจ้าหญิงสารภี
ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๓ กรมหมื่น
ภูมินทรภักดี ซึ่งมีแก่พระองค์มา ตั้งแต่
ยังทรงพระเยาว์ จนตราบเท่าทุกวันนี้
ในปีที่ท่านมีชนมายุครบ ๖ รอบปีบริบูรณ์
จึงทรงพระปรารภที่จะทรงบำเพ็ญพระกุศล
เพิ่มพูนฉลองชนมายุท่าน เพื่อทรงแสดง
ความกตัญญูกตเวที ทรงรำพึงที่จะบำเพ็ญ
พระกุศลราศีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งให้เป็น
สาธารณประโยชน์ พิเศษกว่ากุศลที่เคย
บำเพ็ญกันตามประเพณี กรณียอดพระเนตร

เห็นพระราชปรารภในพระราชนิพนธ์คำนำ
หนังสือพุทธมามกะ ทรงเห็นชอบร่วมด้วย
กระแสพระราชดำรินั้น จึงทรงอาราธนา
ผู้จัดการแลครูโรงเรียนนิภาณภดลวัดเทพ
ศิรินทราวาส ซึ่งทรงอุปการะอยู่ให้เป็น
ผู้เรียบเรียงโอวาทสั่งสอนเด็ก แลชัก
ชวนมารดาบิดาเด็กให้เอาใจใส่สั่งสอน
เด็กกวัดขันยิ่งขึ้น ต่อจากหนังสือพุทธ
มามกะ สำหรับพิมพ์แจกไปยังโรงเรียน
นั้นๆ เพื่อให้สมเด็จพระราชประสงค สำเร็จ
ประโยชน์เป็นคุณตั้งงามความเจริญแก่เด็ก
ทั้งหลาย ในพระราชอาณาเขตต์สยาม
รัฐมณฑล ฯ

พระศาสนโสภณ

วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๑

คำชักชวนพ่อแม่เด็ก

ในงานพระราชพิธีวิสาขบูชา พ.ศ.
๒๔๗๑ นี้ พระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์หนังสือระเบียบการ
แสดงตนเป็นพุทธมามกะ ของสมเด็จพระ
พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ
วโรรส พระราชทานแจก มีพระราช
นิพนธ์คำแนะนำแสดงพระราชปรารภแก่พระ
ราชประสงค์ด้วย เมื่อวันวิสาขะนั้น
เสด็จพระราชดำเนินมาทรงบูชาแลทรง
ธรรมที่พระอุโบสถวัดเทพศิรินทร พร้อม
ด้วยสมเด็จพระบรมราชินี ประทับอยู่

ราว ๒ ชั่วโมงพีกา จวนจะเสด็จกลับพระ
 ราชทานหนังสือนั้นไว้ที่ท่านเจ้าคุณอุปัช
 ฌายหลายเล่ม เมื่อเสด็จพระราชดำเนิน
 กลับแล้ว ท่านเจ้าคุณอุปัชฌายแจก
 หนังสือนั้น อาตมาได้รับประทาน ๑ เล่ม
 อ่านพระราชนิพนธ์คํานำแล้ว รู้สึกเลื่อม
 ใสในพระราชจรรยา แต่เพิ่มความนับถือ
 ในพระราชอัธยาศัยอันงามนั้นยิ่งนัก นับ
 ว่าหนังสือนี้เป็นของพระราชทานแจก
 เหมาะสมยิ่งแท้ ๆ อาตมาจะเล่าใจความ
 ในพระราชนิพนธ์คํานำนั้นบางข้อซึ่งควร
 จะเล่าในที่นี้ เพื่อผู้ที่มิได้รับพระราชทาน
 แจกหนังสือนี้ หรือได้รับแล้วแต่ไม่ได้

อ่าน จะได้ทราบไว้พอเป็นเค้า ใจความ
ในพระราชนิพนธ์ค่านั้น จัดเป็นข้อ ๆ
ได้ดังนี้

๑ ทรงเห็นว่าพระพุทธศาสนา เป็น
ศาสนาที่ดีเยี่ยมแลน่าเลื่อมใสที่สุด ๆ

๒ รับสั่งเกล้าว่า เวลานี้ ศาสนาคริสต์
แลศาสนาหมัดกำลังเสื่อม เหตุที่ทำ
ให้เสื่อมนั้นคือคัมภีร์ของศาสนาทั้ง ๒ นั้น
มีข้อความขัดกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์
อันเกิดขึ้นภายหลัง แลกำลังเฟื่องฟูใน
สมัยนี้ ทำให้ผู้มีความรู้ใหม่ ๆ ขาดความ
เชื่อถือคัมภีร์เหล่านั้นไป จนถึงกับทำให้
ศุญญศาสนาของตนเองก็มีบ้างแล้ว ส่วน

พระพุทธศาสนานั้นตรงกันข้าม เวลา^๕
 มีผู้ที่มีปัญญา^๖แม่ที่เขาค้น^๗ถือศาสนาคริสต์^๘
 หวน มาเล่า เรียบเล่า นับถือ มากขึ้น ทุกที่
 เพราะเป็นศาสนายุคศิวิไลซ์ สอนความ
 จริงตามธรรมดา ซึ่งจะพึงตรัสกรอง
 แลเห็นจริงตามได้ด้วยปัญญาเอง ไม่ต้อง
 เกณฑ์ให้เชื่ออย่างงมงาย ทั้งไม่ขัดกับ
 ความรู้สมัยใหม่ด้วย ชาวยุโรปบางพวก
 ถึงกับลงความเห็นว่า พระพุทธศาสนา
 นั้นแหละจะนำความสุขสงบมาสู่โลกนี้
 ได้ จะแก่นิสสัยอันนิยมไปแต่ทางโลก
 (materialistic spirit) ของคนสมัยนี้ได้
 แลจะช่วยป้องกันมิให้อารยธรรม (ธรรม

อันทำมนุษย์ให้เป็นมนุษย์แท้) เสื่อมสูญ
ไปได้ ฯ

๓ พระพุทธศาสนาแม่เป็นศาสนาเลิ
เช่นนี้ก็จริง แต่พวกพุทธศาสนิกชนทำ
การเผยแผ่น้อย วิธีสั่งสอนก็สู้เขาไม่ได้
ว่าเฉพาะวิธีสั่งสอน ศาสนาคริสต์ตั้งเขา
ทำดีเป็นที่สุด เริ่มสอนเป็นชั้นแต่เด็ก
ตลอดจนผู้ใหญ่ พ่อแม่ย่อมสั่งสอน
อบรมลูกหลานในศาสนาของเขาเกือบจะ
ตั้งแต่เกิดก็ว่าได้ (ลูกหลานของเขาจึง
มั่นคงในศาสนา น้อยนักที่จะเอาใจออก
หากไปเข้ารีตศาสนาอื่น) ส่วนของเรา
อไรก็พอทำเนา แต่การสอนศาสนาแก่

เด็กต้องนับว่าบกพร่องที่สุด แต่ก่อนนี้
 ยังไม่มีโรงเรียน ปู่ย่าตายายพ่อแม่ไม่มี
 หวังที่ไหน ก็ได้พยายามสอนเองบ้าง
 อย่างงู ๆ ปลา ๆ นำไปฝากพระให้สอน
 บ้าง ครั้นบัดนี้มีโรงเรียนเจริญเป็นหลัก
 แหล่งขึ้นแล้ว ปู่ย่าตายายพ่อแม่หวัง
 เสียว่าโรงเรียนสอนกันแล้ว การสอน
 ศาสนาในบ้านจึงเกือบจะไม่มี แลการนำ
 เด็กไปฝากพระให้สอนก็น้อยลง เพราะ
 มีโรงเรียนสอนแทนแล้ว ฝ่ายพระก็
 นึกว่าโรงเรียนสอนกันแล้ว เลยพลอย
 รามือลงบ้างเหมือนกัน แต่ก็ช่างเป็น
 กรรมของเด็ก ทางโรงเรียนก็หาได้สอน

ศาสนาอย่างจริงจังไม่ จนเด็กที่สวดมนตร (อิติปิโส) ได้มีน้อยที่สุด แลไหว้พระไม่เป่ณก็มี ฯ

๔ ทรงเห็นว่าการสอนศาสนาแก่เด็กเป็นการสำคัญยิ่งนัก ไม่ควรปล่อยให้เสื่อมทรมานไป ทางโรงเรียนของรัฐบาลจะจัดการให้มีการสอนศาสนาให้จริงจังขึ้นอีก แต่การสอนทางโรงเรียนคงไม่แนบเนียนดีเท่า พ่อแม่สอนเองในบ้าน ส่วนพ่อแม่ที่อยากสอนลูกหลานก็คงมีมาก แต่จัดที่พ่อแม่เองก็ไม่มีความรู้พอแลไม่มีตำราแนะนำ กลัวจะสอนผิด ๆ พลาด ๆ จึงไม่กล้าสอน ขออาราธนาพระภิกษุสงฆ์

ผู้มีความรู้หลักศาสนา จงช่วยกันแต่งตำราสอนเด็กนั้นขึ้น ฯ

๕ ทรงเห็นว่า เมื่อเด็กเติบโตพอรู้ความดี มีอายุขนาด ๑๓ หรือ ๑๔ ขวบ ควรให้ไปศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในวัดที่ใกล้บ้าน หรือในสำนักอาจารย์ตามความนับถือ เมื่ออาจารย์เห็นว่าเด็กมีความเข้าใจดีในหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ควรทำพิธีรับเป็นพุทธมามกะ ตามระเบียบที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงไว้ ในหนังสือระเบียบการสวดตนเป็นพุทธมามกะนั้น ฯ

สิ้นใจความพระราชประสงค์ในพระราช

นิพนธ์คำนำเพียงเท่านั้น ๑

เมื่ออ่านพระราชนิพนธ์คำนำ ที่อาตมา
 เล่ามานี้แล้ว คงได้หวั่นใจความสำคัญ
 อยู่ข้อเดียว คือ เรื่องสอนศาสนาแก่เด็ก
 หรือนำเด็กเข้าศาสนา ไปรสให้พระแล
 พ่อแม่แลครูร่วมมือกัน พระสอนในวัด
 พ่อแม่สอนในบ้าน ครูสอนในโรงเรียน
 การแต่งตำราสอนให้เป็นภาระของพระ ๑

ที่พวกเราจงมาหารือกันว่าจะทำอย่าง
 ไรดี เดียวนี้พระเจ้าอยู่หัวผู้เป็นหัวหน้า
 ของพวกเรา ทรงเห็นดีเห็นชอบอย่างนี้
 พวกเรา เห็นดี เห็น ชอบ กับ ท่านใหม่เล่า
 เชื่อว่าคงเห็นดีเห็นชอบตามเสด็จด้วยกัน

อาตมาอยากพูดอีกว่าดีจริง ๆ ตั้งใจ
 อยู่ว่าจะหาทางสนองพระราชประสงค์ใน
 เรื่องนี้ให้มีผลบ้างตามกำลังจะได้ ก็พอ
 ท่านเจ้าคุณอุปัชฌายามีบัญชาว่า สมเด็จ
 พระเจ้าฟ้านางเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอุทอง
 เขตต์ขัดตียนารี ผู้ทรงสร้างโรงเรียน
 นิทานภคต ซึ่งเป็นโรงเรียนภาษาบาลี
 วัดเทพศิรินทรมัดนี้ แลเป็นผู้ทรงอุปการะ
 สำนักเรียนนี้มานานแล้วนั้น ทอดพระ
 เนตรหนังสือพุทธมามกะ ที่พระเจ้าอยู่หัว
 พระราชทานแจกแล้วทรงพอพระหฤทัย
 มาก มีพระประสงค์จักให้มีหนังสือสอน
 เด็กชนิดนั้นเกิดขึ้น ประจวบกับจะทรง

บำเพ็ญ พระกุศลประทานหม่อมเจ้าหญิง
 สารภีในวันที่๑กรกฎาคมนี้ เป็นอันเหมาะ
 ที่จักได้โปรดให้พิมพ์หนังสือขึ้นแจก จึง
 ทรงแจ้งพระประสงค์แลมอบภาระมายัง
 ท่านเจ้าคุณอุปัชฌาย ๆ ขอให้เอาตามกับ
 ท่านมหาจัน ท่านมหาเลห ช่วยกันแต่ง
 เพราะฉะนั้น บัดนี้โอกาสที่เอาตามไปอยู่
 นั้นได้มาถึงแล้ว ทั้งเป็นโอกาสจะได้
 ถววงพระเดชพระคุณท่านด้วย จึงยินดี
 รับแต่ง แต่ขอให้เข้าใจแต่เพียงว่าเป็น
 คำชักชวนแนะนำตักเตือนกันตามประสา
 พ่อ ๆ แม่ ๆ เท่านั้น ๆ

ศาสนาคืออะไร มีประโยชน์อย่างไร

ทำไมคนจึงต้องถือศาสนา พระพุทธ
ศาสนาเป็นศาสนาอะไร อาตมาสำคัญว่า
เข้าใจกันดีแล้ว ฯ

เด็ก ๆ ของเรา ทั้งผู้ชายทั้งผู้หญิง มัก
เป็นโรคไม่นิยมศาสนาชุมจริง ๆ จนพระ
เจ้าอยู่หัวทรงพระวิตก ถึงกับออกพระ
โอรุณ ดังที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์คำนำ
ที่อาตมาเล่าให้ฟังนั้นแล้ว สมมุติฐานของ
โรคไม่นิยมศาสนาของเด็กเดี๋ยวนี้ จะช
ให้เหน่ง่าย ๆ คือพวกเด็กพากันสำคัญว่า
คนที่มึศรัทธาในศาสนาмаกนั้นเป็นคนครี
แต่ถ้าถึงกับเข้าวัดฟังธรรมถือศีลกินเพน
ด้วยละก็เป้นับรมครที่เดี๋ยว มีหน้าถ้า

ใครเป็นอย่างนั้น ก็คอยจับคอยล่อกัน
 กระเด็ดไปข้างจะดูหมิ่น ๆ เสียด้วยซ้ำ
 เนื่องด้วยเหตุนี้ ศิษย์พระหรือเด็กวัด
 จึงเลยเป็นที่ดูแคลนด้วย เขาสวมเสื้อ
 กางเกงเก่า ๆ คมุกคมอม เที้ยววิ่งเล่น
 ผ่านอยู่ตามโรงหนัง เขาก็ยังนึกว่าเขาเก๋
 กว่าเด็กวัด เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครจะอยาก
 เป็นคนศรี ใครจะอยากถูกดูหมิ่นดูแคลน
 ปรากฏว่า โรคอย่างนี้ ไม่ได้เป็นแต่ใน
 พวกเด็ก ๆ ติดต่อไปถึงหนุ่ม ๆ สาว ๆ
 โดยมากด้วย ดูเหมือนจะแรงกว่าเด็ก ๆ
 เสียซ้ำ โรคนี้ได้ลามปามไปถึงชั้นพ่อ ๆ
 แม่ ๆ เป็นอันมากด้วย นี่นับเป็นสมุฏฐาน

ที่ ๑ ของโรคไม่นิยมศาสนา ซึ่งพวกเรา
 จะต้องพร้อมใจกันเยียวยาแก้ไข จนกว่า
 จะปลุกความสำคัญขึ้นได้ว่า คนที่มีศรัทธา
 สนใจในศาสนา มาก ๆ นั้น เป็นคนเก้
 แลควรได้รับยกย่องเชิดชูมาก แทนที่
 จะถูกเหมาเป็นคนครีแลถูกดูแคลนอย่าง
 แด่ก่อน ถ้าอย่างนี้ เด็ก ๆ ของเราก็จะ
 ค่อยสิ้นเป็นแน่ ลองหาอุบายแก้ดูบ้าง
 เป็นไร ๆ

สมุฏฐานของโรคไม่นิยมศาสนาอีก
 อย่าง ๑ คือไม่รู้จักศาสนา ที่ว่าไม่รู้จัก
 ศาสนานั้น ไม่ใช่หมายความว่าไม่ได้พบ
 เหนศาสนา เพราะศาสนาเป็นของมีประจำ

บ้านเมือง แลช่วยกันปกครองคน คือ
 บ้านเมืองออกกฎหมายบังคับปกครองภาย
 นอก ศาสนาช่วยคุ้มครองภายในคืออบรม
 ใจคนให้สุภาพเป็นพลเมืองดี คนเกิดมา
 ในบ้านเมืองก็ต้องได้เข้าอยู่ในร่มเงาของ
 ศาสนาตั้งแต่เกิดมาทีเดียว แลต้องได้พบ
 เหนศาสนาตั้งแต่ลืมตาขึ้นครั้งแรกแล้ว เมื่อ
 อยู่ในบ้านเมือง ก็คงได้อยู่ในร่มเงา
 แลได้พบเห็นศาสนาตลอดไป เพราะ
 ฉะนั้น คำที่ว่า ไม่รู้จักศาสนานั้น จึงไม่
 หมายความว่าไม่ได้พบเห็นศาสนา ที่ถูก
 หมายความว่าดังนี้

๑ ไม่รู้จักจริงๆ ถ้าถามว่าศาสนาคืออะไร

ก็ตอบไม่ได้ ๑

๒ รู้ไม่ถูกตรง เช่นเข้าใจว่า ศาสนาคือวัด ถ้านับถือศาสนาต้องเข้าวัด หรือว่าศาสนาคือพระ ถ้านับถือศาสนาต้องไหว้พระ แลใส่บาตรให้พระฉัน ๑

๓ เรียนศาสนา แต่ไม่รู้จักว่าเป็นศาสนา นี่ได้แก่ตัวอาตมาเองทีเดียว เมื่อเป็นเด็กนักเรียน ครูสอนธรรมจริยา คือการประพฤติธรรมต่าง ๆ เช่น เมตตา กตัญญู สัจจะ สามัคคี ซึ่งเป็นเรื่องศาสนาแท้ ๆ แต่ไม่นี้กรู้เลยว่าครูสอนศาสนา นี้ก็เป็นคำสอนของครูหรือของคนที่ตั้งหนังสือขึ้นเอง ครูก็ไม่บอกให้รู้ว่า ธรรม

ต่าง ๆ ที่สอนนี้แหละคือศาสนาการสอน
 ของพระพุทธเจ้าทั้งสี่ พระพุทธเจ้าของ
 เราท่านสอนอย่างนี้ ๆ ถ้าเด็กจะรับเอา
 ไปประพฤติตามได้ผลดีทั้งอย่างไร เด็ก
 ก็คงนึกขอบคุณของครูหรือของท่านผู้แต่ง
 เท่านั้น ไม่ได้นึกเห็นคุณศาสนา แต่ไม่
 ได้เห็นพระกรุณาคุณของพระพุทธเจ้า
 ด้วย เมื่ออาตมาเรียนรูศาสนาแล้ว พบ
 ธรรมต่าง ๆ ที่ครูสอนเมื่อเป็นเด็กนักเรียน
 หรือทั่วไว้ในหนังสือธรรมจริยานั้น มี
 อยู่ในคัมภีรศาสนาทั้งนั้น แต่ยังพบคำ
 สอนสารพัดอย่าง สอนเจ้านาย สอน
 บ่าวไพร่ สอนพ่อแม่ สอนลูก สอนตัว

สอนเมีย สอนคนที่เปนมิตรสหายกัน
 สอนพระ สอนเณร ทั้งอย่างสูงอย่าง
 กลางอย่างต่ำ ธรรมที่ควรสอนแล้วไม่มี
 เหลือหลงอยู่เลยว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้สอน
 ตอนนี้อาตมาจึงได้รู้สึกขึ้นว่า เรานี้หลง
 ศาสนาเสียงอมแงม ฟังรู้ว่าได้อาศัยร่ม
 เงาศาสนาอยู่เย็นเป็นสุขมาตั้งแต่อ่อนแต่
 ออก แลฟังรู้ ว่า พระพุทธเจ้าทรงพระ
 มหากรุณาทำคุณแก่โลกถึงเช่นนี้ จะหา
 ใครที่มีคุณแก่โลกกับทั้งตัวเราเท่าเทียม
 พระพุทธเจ้าไม่มีแล้ว แต่นั้นอาตมาจึง
 ได้เพิ่มพูน ความนิยมใน ศาสนาแลกราบ
 ไหว้เคารพบูชาพระพุทธเจ้าด้วยความเชื่อ

ความเลื่อมใสศรัทธา เพราะฉะนั้น เมื่อท่าน
 สอนธรรมอะไร ๆ แก่เด็ก ท่านอย่านึก
 เพื่อว่าเด็กจะรู้อย่างไร ควรจะโยงเข้าศาสนา
 แลถวายพระพุทธรูปเจ้าเสียทุกคราวว่า นี่
 แหะละศาสนาคือคำสอนของพระพุทธรูปเจ้า
 เด็กจะได้รู้สึกตัวว่าได้เรียนได้ฟังศาสนาที่
 พระพุทธรูปเจ้าสอน เมื่อเด็กประพฤติตาม
 สอน เหนผลคือความสุขความเจริญ ก็จะ
 เหนคุณศาสนาแลนับถือบูชาพระพุทธรูปเจ้า
 พร้อมทั้งขอบคุณท่านผู้สอนด้วย ความไม่
 รู้จักศาสนาเป็นสมุฏฐานของโรคไม่นิยม
 ศาสนาอีกอย่าง ๑ ซึ่งเราจะต้องช่วยกัน
 เยียวยาแก้ไขด้วยอุบายดังว่ามาดังนี้ ๆ

ไว้อยู่ กว่าจะรู้เดียงสาเกิดสติปัญญาบังคับ
 บัญชาตัวเองได้ อูบายที่จะให้เด็กได้เกี่ยว
 ข้องกับเรื่องศาสนานั้น เช่นหัดให้ว่า
 อารธนาศีล อารธนาเทศน อารธนา
 ปริตต์ (สวดมนตร) ถวายสังฆทาน เมื่อ
 มึงารก็ให้เขาว่า ให้ท่อง นโม พุทธัง
 อิติปิโส แลท่องศีลแปดต้น ขวนเขาว่า
 ลักวันละครึ่ง เช่นเวลาไหว้พระก่อนเข้า
 นอน ตั้งบัญชีหาง่าย ๆ ในเรื่องศาสนาให้
 เขาตอบบ้าง เล่าเรื่องพระพุทธเจ้าให้เขา
 ฟังบ้างบ่อย ๆ แทนที่จะคุยเรื่องหนึ่งเรื่อง
 ลีเกละคอน หาหนังสือธรรมะต้น ๆ ให้
 เขาอ่านให้ฟังบ้างแล้วถามความจำ แทน

ที่จะเกณฑ์ให้เขาอ่านเรื่องเหลว ๆ ไหล ๆ
 อย่างนี้เป็นวิธีทำเด็กให้คุ้นกับศาสนา ส่วน
 เด็กจู้ ๆ หัดแต่เพียงความเคารพให้เรียบ
 ร้อยไว้ก็พอแล้ว ๆ

อย่าลืมข้อสำคัญอีกข้อหนึ่ง คือการที่
 จะให้ลูกของท่านแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
 ตามที่พระเจ้าอยู่หัวทรงแนะไว้ว่า เมื่อ
 เด็กเติบโตพอรู้ความดี มีอายุราว ๑๓
 หรือ ๑๔ ขวบ ควรให้ไปศึกษาหลักพระ
 พุทธศาสนาในวัดใกล้บ้านหรือในสำนัก
 อาจารย์ตามความนับถือ เมื่ออาจารย์เห็น
 ว่าเด็กมีความรู้ดีในหลักพระพุทธศาสนา
 แล้ว ก็ควรทำพิธีรับเป็นพุทธมามกะ ตาม

รเบียบที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรม
พระยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์ไว้
ในหนังสือ รเบียบการสแดง ตนเป็นพุท
มามกะนั้น ฯ

หนังสือรเบียบการสแดงตนเป็นพุท
มามกะนั้น มีชายณที่จำหน่ายหนังสือมหา
มกุฏราชวิทยาลัยวัดบวรนิเวศวิหาร เล่ม
ละไม่กี่สตางค ฯ

การทำอะไรเป็นกิจจะลักษณะ มีสักขี
พยานรู้เห็น ย่อมเป็นการหลักฐานมั่นคง
เพราะฉะนั้น เมื่อเด็กของเราได้ทำพิธีสแดง
ตนเป็นพุทมามกะเช่นนั้นแล้ว เด็กก็จะ
รู้สึกมีน้ำหนักในใจที่ได้ประกาศตนเป็นคน

นับถือพระพุทธศาสนาเป็นกิจจะลักษณะ
 ภูมิใจว่าตนได้เข้าพิธีสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่ง
 จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจไม่ให้กั่นคลายละ
 เมินเสียได้ง่ายๆ ดีกว่าถือตามกันลอยๆ
 ซึ่งไม่มีน้ำหนักอะไรเลย ดังที่เป็นมาแล้ว
 พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ถ้าทำดังนี้ได้ จะ
 คืออย่างยิ่ง จะปลูกฝังความเลื่อมใสในพระ
 พุทธศาสนายิ่งขึ้น และทำให้เด็กมีหลักมี
 ธรรมอันจะนำชีวิตไปในทางที่ชอบ ดังนี้ๆ

แต่ท่านไม่ควรลืมอีกด้วยว่า ถ้ามี
 โอกาสที่จะให้ลูกของท่านบวชเณรได้แม้
 เพียงครึ่งเดือนก็ควรให้บวช ถ้าเหมาะก็
 จะได้ผลยิ่งกว่าเพียงแค่ให้สวดมนต์เป็น

พุทธมามกะเท่านั้น ส่วนลูกหญิงซึ่งบวช
ไม่ได้เพียงแต่อบรมอยู่ในบ้าน แลให้
สแดงตนเป็นพุทธมามีกาที่สมควร ๆ

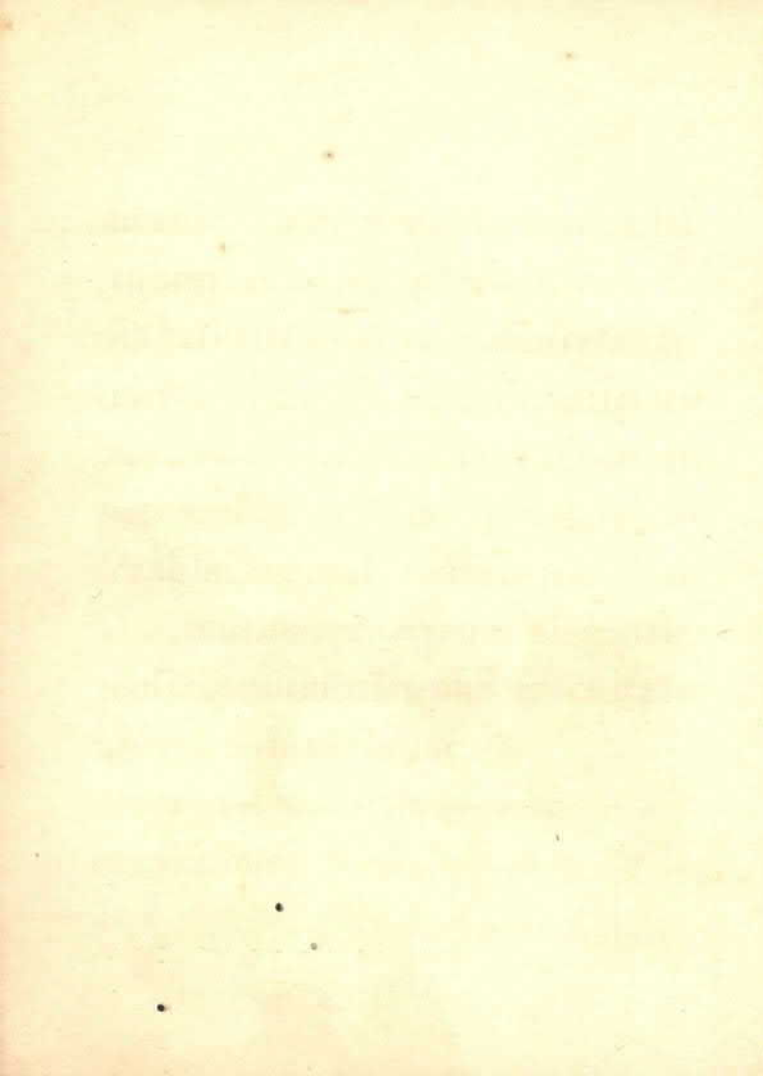
ควรแท้ที่พวกเราจะร่วมใจกันในกิจ
อันนี้ เพราะเป็นการดีไม่ใช่ชนิดหน้อยเลย
ถ้ายังนึกขี้เกียจ ก็ควรลองนึกเปรียบ
เทียบดูบ้างว่า ถึงที่ต้นบอน ไม่แก้ว ๆ ลฯ
มันเป็นของดีวิเศษอย่างไรนักเทียว มัน
ช่วยทำลูกทำหลาน ของเรารวม ทั้งตัวเรา
ด้วยให้เป็นคนดีได้เท่าไรนัก ทำไมเราจึง
พากันหุ่มเหกกำลังกาย กำลังความคิด
กำลังทรัพย์ ชักชวนบอกป่าวกันเล่นได้
อย่างพิลึกพิลั่น ถ้าเราจะเอากำลังกาย

กำลังความคิดแลกำลังทรัพย์เช่นนั้นมาทุ่ม
 เทช่วยกันอนุเคราะห์สงเคราะห์ลูกหลาน
 ของเราให้หายโรคภัยนิยมนานนั้นเสียที่
 จะได้เป็นพลเมืองดีมีกัณฑ์ เป็นกำลังของ
 ชาติ เชิดชูศาสนาให้รุ่งเรือง ปลอดภัย
 ทุกขของพระมหากษัตริย์ อย่างนี้จะไม่
 ประเสริฐกว่าหรือ ฯ

อาตมาขอชักชวนท่านเป็นการส่วนตัว
 ว่า เรื่องสอนลูกสอนหลานอะไรทั้งหมดที่
 ว่ามานี้ หัวใจต้องอยู่ที่พ่อแม่ พ่อแม่
 จะต้องรู้เข้าใจดีก่อน แลจะต้องทำเป็นตัว
 อย่างด้วยทุกข้อ ถ้าพ่อแม่ยังไม่รู้แล
 ประพฤติเองก่อน จะเอาบุตรอนที่ไหน

ไปสอนลูก เพราะฉะนั้น อาตมาขอชักชวน
 พ่อแม่ผู้หวังดีต่อลูกหลานแลชาติศาสนา
 พระมหากษัตริย์ไทย ของจงตั้งใจประพฤติ
 ตนให้เป็นพ่อแม่ที่ดี บำเพ็ญหน้าที่ของพ่อ
 แม่ให้บริบูรณ์ทุกทาง ลูกเต้าจะได้เอาเยี่ยง
 ดุอย่างประพฤติดาม ก็จะพากันได้ประสบ
 ผลดีงามทุกถ้วนหน้า ไม่เสียทีที่ได้เกิดมา
 เป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนาแล ฯ
 พระมหาเมฆ อสิณฺณาโน เปรียญประโยค
 วัดเทพศิรินท

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๗๑

ศาสนา

ศาสนา ได้แก่คำสอนของท่านผู้ทำ
ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ ชอบชักจูงให้คน
ทำความดี ท่านพวกนี้เพียรทำความดี บาง
ท่านถึงกับทิ้งบ้านเรือนทรัพย์สินสมบัติแล้วเป็น
นักบวชคือเป็นฤษีชีไพร เทียวสั่งสอน
แนะนำคนให้ประพฤติธรรมความดี มีผู้
คนนับถือมากเข้าทุกที่ๆ โดยลำดับ ได้รับ
ความยกย่องชมเชยว่าเป็นศาสดา คือครู
ผู้แนะนำพร่ำสอน คำสอนของท่านพวก
นี้เรียกว่าศาสนาอย่างหนึ่ง ๆ ๑ ศาสนา
นี้เป็นเครื่องป้องกันภัยอันตรายให้พ้นจาก

ความตกทุกข์ได้ยาก เหมือนเข้าเรือนที่
 มุงบังป้องกันหนาวร้อนแดดลมฝนน้ำค้าง
 ให้ผู้อยู่ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขสบาย
 ฉนั้น ๑ ผู้ใดไม่เอาศาสนาเป็นที่พึ่ง ผู้นั้น
 เท่ากับไม่มีบ้านเรือนที่อาศัย ต้องตราก
 ตรำแดดฝนลมหนาวน้ำค้าง เดือดร้อน นิ่งนอน
 กินอยู่ไม่มีความสุขสบาย ได้รับความ
 เดือดร้อนฉิบสลายไปจนตาย นำทุเรศสัก
 ปานไร ๑ ผู้ใดเอาศาสนาเป็นที่พึ่งพำนัก
 อาศัย คือตั้งใจประพฤติตาม ผู้นั้นเหมือน
 อยู่ในบ้านเรือน ไม่ต้องถูกแดดถูกฝน
 ลมหนาวเลย อยู่ในบ้านเรือนเป็นสุข
 สบายดี เดือดร้อน นิ่งนอน กินอยู่ก็เป็นสุข

ทุกวัน เพราะเหตุ^{นั้น}ศาสนาจึงจำ^{เป็น}แท้
ที่คนจะต้องนับถือ ไม่ควรเว้น ฯ

อีกอย่างหนึ่ง ศาสนานี้^{เป็น}เหมือน
ธงชัยประจำชาติ ควรยกย่องนับถือ^{เป็น}
อย่างสำคัญที่สุดของชาติ เหมือนธงชัย
ประจำกองทัพ เป็นเครื่องหมายสำคัญ
อย่างยิ่งของกองทัพ ธงชัยโบกให้^{ทำ}
อย่างไร กองทัพต้องทำตามทุกอย่าง
ธงชัยโบกให้^{ดี}บุกรุกข้าศึก กองทัพก็^{ดี}
บุกรุกกระหน่ำเข้าไป ถ้าธงชัยโบกให้
กองทัพล่าถอย กองทัพก็^{ต้อง}ล่าถอย
ถ้าพวกกองทัพไม่ทำตามเครื่องหมายธงชัย
แม้ทัพจะ^{ฆ่า}เสีย ไม่ให้^{ผู้อื่น}เข้า^{เป็น}ตัวอย่าง

ถ้าจริงซั้บเป็นอันตรายกำลังรบกัน กองทัพ
ก็แพ้สู้เขาไม่ได้ พวกข้าศึกก็ตีรันฟันแทง
ให้ตายตามชอบใจ ข้อนั้นฉันใด ศาสนา
ก็เป็นเครื่องหมายสำคัญฉันนั้นเหมือนกัน
ถ้าศาสนา สอนให้ ละเว้น งด เลิก ความชั่ว
ผู้นับถือศาสนาก็ ต้องงดเว้น ละเลิก ทำตาม
ศาสนา สอนให้ ทำความดี ผู้นับถือ ก็ต้อง
ทำความดีตาม ถ้าผู้ใด ไม่ทำตามศาสนา
ผู้นั้นเหมือนถูกศาสนาฆ่าให้ตายจากความ
ดีตลอดชาติ ถ้าศาสนาเสื่อมสูญหมด
สิ้นไป คนชาติ นั้นก็ เป็นบ่าวของ คนชาติ
อื่น ถูกเขากดขี่ข่มเหง ตีรันฟันแทงฆ่าให้
ตายตามชอบใจ เพราะเหตุ นั้นศาสนา

จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของชาติ ผู้รักชาติ
ควรบำรุงเชิดชูศาสนาไว้ด้วยอาการเคารพ
นับถือกระทำตามอย่างดี ศาสนาใน
ประเทศเรานี้ประสงค์เอาพระพุทธศาสนา
เพราะพระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของคือเป็นต้น
เดิมคำสอน ฯ

ใจความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา มี
๓ ข้อ ควรจดจำใส่ใจไว้ให้ดี ๑ สอน
ไม่ให้ทำความชั่วทางกายวาจาแลใจ ๒ สอน
ให้ทำความดีทางกายวาจาแลใจ ๓ สอน
ให้ขัดสัฟอกชำระใจให้ขาวสะอาดหมดจด
เหมือนซักฟอกผ้าที่เปรอะเปื้อนให้สะอาด
หมดจดนั้น ผู้นับถือศาสนาควรจดจำ

ฝังอยู่ในใจรักษาไว้ให้ดี เหมือนรักษา
แก้วแหวนเงินทองเพชรนิลจินดาที่มีราคา
มาก อย่าให้เสื่อมหายอันตรายกันไปฉนั้น ๆ

ศาสนามีคุณแก่ผู้เคารพนับถือทำตาม
มากที่สุด เป็นต้นว่า ทำคนเหี้ยมโหด
ดุร้ายให้เป็นคนเอนดูสงสารสัตว์ทั่วไป
ทำคนฉกฉกฉ้อโกง ตีชิงวิ่งราวจนถึงปล้น
เอาทรัพย์เขาให้เป็นคนดี ไม่ทำเช่นนั้น
หากินตามความชอบธรรม ทำคนที่เป
นเจ้าชู้ก่อความแตกร้างทางประเวณีในลูก
เขาแลผิวเมียเขา ให้เป็นคนเล็ก ไม่นิยม
ไม่ประพฤติ ทำคนชอบพูดเท็จให้เป็น
คนพูดจริงมีอัธยาศัยซื่อตรง ทำคนผู้ชอบ

เสพสุรากันชายาฝิ่น ให้เป็นคนงดเล็ก
มีสติอารมณ์ดี พระศาสนามีกุณยานิสงส
แม้แต่เพียงขั้นต้นดังพรรณนามานี้ ควร
ประพฤติให้เป็นหลักขั้นไว้ในตัว ฯ

วัตถุกำคัญของศาสนามีก ๓ คือพระ-
พุทธเจ้า ๑ พระธรรม ๑ พระสงฆ์ ๑ ฯ
พระพุทธเจ้า คือท่านผู้รู้อริยสัจเห็นจริง ถูก
ตรงต่อความจริงทุกสิ่งทุกอย่าง คือว่า
ตรัสรู้พระธรรมหมดสิ้นเชิง ก่อนกว่าผู้อื่น
ทั้งสอนผู้อื่นให้รู้จริงเห็นจริงด้วย ท่านผู้นั้น
แล ชื่อพระพุทธเจ้า ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้า
พระธรรมก็ไม่ปรากฏแก่โลก คนเกิดมา
ในโลกก็ไม่รู้พระธรรม . มีคติไปหมด

เหมือนถูกขังไว้ในที่มีมืดสนิท ไม่เห็น
 อะไร เหตุฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงเป็นวัตถุ
 สำคัญ ชักจูงคนให้รู้ตัวชัด ได้รับความสุข
 เหมือนหงายของที่คว่ำไว้ เปิดของที่มิด
 สิ่งอื่นปิดไว้ เหมือนส่องไฟในที่มืดให้
 คนมีตาดีแลเห็นรูปต่าง ๆ ๆ คำสั่งสอน
 ของพระพุทธเจ้าชื่อว่าพระธรรม เพราะ
 ให้ผลที่ต้องการ ล้วนเป็นความดีความชอบ
 ผู้ทำตามก็ได้รับความดีความชอบความสุข
 สมาย พระพุทธเจ้าอาศัยพระธรรม จึง
 ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ถ้าพระธรรมไม่มี
 พระพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ไม่ได้ เพราะเหตุฉะนั้น
 พระธรรมจึงเป็นวัตถุสำคัญอีกประการหนึ่ง

ซึ่งทำบุทคลให้เป็นพระพุทธเจ้าบ้าง ทำ
 บุทคลให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งปวง
 บ้าง ฯ ผู้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว
 ทำตามคำสอนนั้น ได้รับผลพิเศษตาม
 สมควรแล้ว ช่วยประกาศพระศาสนา
 ให้แพร่หลาย นำสืบเนื่องกันมาโดยลำดับ
 จนถึงทุกวันนี้ชื่อพระสงฆ์ เพราะช่วย
 ทำประโยชน์เกื้อกูลแก่คน ล้วนเป็นความดี
 ความงาม ถ้าไม่มีใครรับคำสอนประพฤติ
 ตาม พระพุทธเจ้าก็ไม่รู้จะสอนใคร เมื่อ
 พระพุทธเจ้าไม่สอน ก็ไม่มีใครรู้ตามเห
 นตามธรรมเนียมที่พระองค์รู้ เมื่อไม่มีคนรู้
 พระธรรมก็ไม่ปรากฏแก่โลก พระธรรม

ที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะมีพระสงฆ
ทรงจำพระธรรมไว้น่าสืบ ๆ กันมา เพราะ
เหตุนี้ พระสงฆจึงเป็นวัตถุสำคัญอีก
ประการหนึ่ง ซึ่งนำพระศาสนาชนบธรรม
เนียมสืบมาโดยลำดับจนบัดนี้ รวมวัตถุ
๓ นี้ เรียกว่าพระรัตนตรัย แปลว่าแก้ว
๓ ดวง แยกจากกันไม่ได้ พระพุทธเจ้า
ตรัสรู้พระธรรม พระธรรมอันพระสงฆ
ทรงจำไว้ พระสงฆเล่าก็เป็นศิษย์ของ
พระพุทธเจ้า เหมือนขาหยังข้องชัย
๓ อัน ขกขึ้นตั้งอิงอาศัยกันแลกัน จึง
ตั้งอยู่แขวนข้องชัยได้ ถ้าขาดอันใดอัน
หนึ่งเสียแล้วก็จะอยู่ไม่ได้ฉะนั้น ๆ เพราะ

เหตุ^๕นั้น^๖ผู้^๗นับถือพระศาสนา ควรเคารพ
อย่างยิ่งในวัตถุ ๓ ^๕นี้ ให้มันคงแข็งแรง
ฝังอยู่ในนิสัยใจคอ ด้วยความนับถือ
จริง ๆ ๆ

คุณของพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า
พระองค์มีพระปัญญาเฉลียวฉลาด รอบ
รู้พระธรรมได้หมดสิ้นเชิง พระธรรมที่
พระองค์รู้นั้น ทำพระองค์ให้บริสุทธิ์สิ้น
เชิงอย่างยอดเยี่ยม ซึ่งเป็นต้นทางให้เกิด
ความเอนดูสงสารมนุษยแลสัตว์ทั้งปวง จึง
ทรง ^๕สั่ง^๖ ทนลำบาก ตราก ตรำ เทียวสั่งสอน
ให้^๖ผู้^๗นั้น^๘รู้ตามเห็นตามเช่นนั้น ๆ พระธรรม
คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีคุณคือย่อม

รักษาผู้ทำตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่วช้าลามก
 อุ่มชู้ให้ตั้งอยู่ในความดีความชอบ รุ่งเรือง
 เจริญขึ้นจนสุดบุญวาสนาของผู้ทำตาม ฯ
 พระสงฆ์ผู้มีคุณคือรักษาธรรมวินัยชนบ
 ธรรมเนียมให้สืบต่อๆมา ทั้งช่วยประ
 กาศพระศาสนา พระธรรมวินัย ชนบธรรม
 เนียมนั้น ให้แผ่กว้างขวางไปต่างประเทศ
 นับแต่ปีพระพุทธเจ้านิพพานแล้วมา ได้
 ๒๔๓๑ ปีล่วงแล้ว พระธรรมวินัยก็ยังคง
 ปรากฏอยู่ นำมาสั่งสอนชนผู้เกิดในภาย
 หลังให้ได้ความรู้ความเข้าใจในพระธรรม
 วินัย ถ้าไม่มีพระสงฆ์จำทรงพระธรรมวินัย
 สืบต่อมา พระศาสนาก็สาบสูญเลือนนาน

แล้ว เหตุ^๕นั้นผู้^๕นับถือพระศาสนา ควร
ระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ
เนื่อง ๆ แล้วกราบไหว้บูชาตามสติกำลัง
แลความสามารถของตน ๆ ด้วยความ
เคารพอย่างสูงสุด ๆ

ผู้^๕นับถือพระศาสนา เบื้องต้นควรนึก
ถึงคุณพระพุทธเจ้าพระธรรมพระสงฆ ให้
เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งในใจ ด้วยความรู^๖
จริงเห็นจริงของตนเองก่อนแล้ว ต่อไป
ประกาศตนถึงพระพุทธพระธรรมพระสงฆ
เป็นที่พึ่งเคารพนับถือ ทำตามคำสอน
ของท่านด้วยกาย ด้วยวาจา แลด้วยใจ
พร้อมด้วยความเชื่อความเลื่อมใสของตน

จริง ๆ แล้ว ปฏิบัติตามคำสอนของท่าน
 ถ้าไม่ปฏิบัติตาม ก็ไม่ได้รับความสุข
 ความสบายอันประณีต เพราะเหตุนี้
 ผู้นับถือพระศาสนา เชื่อในคุณพระพุทธร
 พระธรรมพระสงฆ์แล้ว ตั้งใจกระทำตาม
 จึงจะได้ความสุขความสบายตามสมควร
 แก่กำลังที่ทำได้ ๆ

ปฏิบัติธรรมอย่างนี้ คือตัดแปลงโณ
 กายวาจาใจไปตาม ข้อที่ พระศาสนา ห้าม
 ทำตามข้อที่พระศาสนาอนุญาต เบื้องต้น
 ข้อห้ามทางกาย ๓ อย่าง

๑ ห้ามไม่ให้ฆ่าผู้อื่นสัตว์อื่น

๒ ห้ามไม่ให้ฉ้อโกงแลขโมยเข้าของ
ผู้อื่น

๓ ห้ามไม่ให้ล่วงประเวณีในลูกแลผ้า
เมียท่าน

ห้ามทางวาจา ๔ อย่าง

๑ ห้ามไม่ให้พูดปลอ่ลวงต่าง ๆ

๒ ห้ามไม่ให้พูดยุเขาให้แตกร้างกัน

๓ ห้ามไม่ให้ด่าว่าคำหยาบคาย

๔ ห้ามไม่ให้พูดตำราถ้อยคำที่โตน

ห้ามทางใจ ๓ อย่าง

๑ ห้ามไม่ให้คิดลโมภมากอยากได้
ของเขา

๒ ห้ามไม่ให้โกรธร้ายกาจอาฆาตพยาบาท

๓ ห้ามไม่ให้เหินผิดธรรม เช่นเหิน
ว่าบุญบาปไม่มี พ่อแม่ไม่มีบุญคุณเป็น
ต้น ๆ

เมื่อไม่ล่วงลเมิด ทางกายทางวาจา แล
ใจแล้ว ทำได้เพียงเท่านั้นชื่อว่านับถือพระ
พุทธศาสนาได้ในขั้นต้น ๆ ผู้ใดไม่ฝึกฝน
หัดกายวาจาแลใจไปตามธรรม ผู้นั้นชื่อ
ว่าไม่ประพฤติธรรม ย่อมเสื่อมจากลาภ
ผลยศศักดิ์บิรवार ตายจากความดีความ
ชอบตลอดชาติ ตั้งตัวไม่ได้ทั้งในทางโลก
แลทางธรรม มีแต่ความเสื่อมมากเข้า
ทุกที เหมือนพระจันทร์ในวันข้างแรม
มีแต่หมดแสง แลรัศมีรุบรุเข้าทุกวัน ๆ

จนลับดวง ฯ ผู้ใดตั้งใจ ตัดแปลงกาย
 วาจาแต่ใจไปตามธรรม ผู้นั้นย่อมเจริญ
 ด้วยลาภผลยศศักดิ์บริวาร ทวีขึ้นโดย
 ลำดับ เหมือนพระจันทร์ในวันข้างขึ้น
 ฉายแสงแลรัศมีเปล่งปลั่ง เติบขึ้น ทุกที่ ๆ
 จนเต็มดวงฉนั้น ฯ เพราะเหตุนี้ผู้นับถือ
 พระศาสนา ควรปฏิบัติจริง ๆ อย่าลวง
 ข้อห้ามได้ง่าย ๆ เป็นเหตุให้ใจค้ำ ควร
 ถือให้เป็นของสำคัญที่สุด ฯ

วิธีแสดงความเคารพนับอย่างนี้ ใน
 วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ ๒๔ ชั่วโมง ควร
 กราบไหว้บูชาพระพุทธพระธรรมพระสงฆ

กราบหนึ่งเป็นอย่างน้อย อย่าให้ขาด
 ได้ ถ้าวันใดขาดเพราะหลงลืม วันนั้นก็
 เป็นอันขาดไปแล้ว แต่ต้องกราบไหว้บูชา
 ใช้หนี้แทนวันที่ขาดให้ครบ จะไปทาง
 บกทางนาหรืออยู่ที่ไหน ๆ ก็ตาม กราบ
 ไหว้บูชาได้ทั้งนั้น สุดแต่เวลาสะดวกของ
 ตน ถ้าเจ็บไข้จะนั่งกราบไหว้ไม่ได้ นอน
 กราบไหว้บูชาก็ได้ ที่สุดมียกไม้ขึ้น เอา
 ใจนึกกราบไหว้ก็ได้ วิธีกราบไหว้นั้นดังนี้
 ถ้าย่านมีพระพุทธรูปบูชา ก็เก็บดอกไม้
 จตุรปูเทียนบูชา ถ้าไม่มี ก็น้อมใจนึกถึง
 พระคุณ นั่งกระโหย่งเท้า กราบด้วย
 อกหัก กือหนึ่งผาก ๑ ผ้ามื้อ ๒ เข้า ๒

ให้จดถึง^๕พื้น นึกถึงคุณพระพุทธเจ้า เสร็จ
 แล้วกราบลงหนหนึ่ง นึกถึงคุณพระธรรม
 เสร็จแล้ว กราบลงหนหนึ่ง นึกถึงคุณ
 พระสงฆ์เสร็จแล้ว กราบลงหนหนึ่ง วัตถุ
 ๓ นี^๕ เป็นสิ่งสำคัญของพระศาสนา ฯ
 ต่อไปฟังนั่งพับเพียบนึกถึงคุณพ่อคุณแม่
 ผู้เป็นเจ้าบุญนายคุณ ซึ่งได้เลี้ยงดูมาแต่
 เล็กจนโต เสร็จแล้วกราบลงหนหนึ่ง ฯ
 นึกถึงคุณครูบาอาจารย์ ที่ได้แนะนำพร่ำ
 สอนวิชาต่าง ๆ แลนึกถึงคุณสมเด็จพระ
 พระเจ้าแผ่นดิน ที่ได้ปกครองพลเมืองให้
 อยู่เย็นเป็นสุข แลนึกถึงบุญคุณของคน
 อื่น ๆ ซึ่งได้เคย^๕เกื้อกูลอุดหนุน สงเคราะห์

อนเกราหตณมา เสรจแล้วกราบลงหน
 หนึ่ง รวมเป็น ๕ ครั้ง คือคุณพระพุทธ
 เจ้า ๑ พระธรรม ๑ พระสงฆ์ ๑ พ่อ
 แม่ ๑ ครูอาจารย์ตลอดถึงสมเด็จพระเจ้า
 แผ่นดิน ๑ ๆ ต่อไปนี้ จงแผ่เมตตา
 จิตต์ คือคิดให้สัตว์ทัวหน้าเป็นสุขๆ อย่า
 ทำร้ายกัน เจริญกรุณา คิคสงสารเอนดู
 ปราณีสัตว์ทัวไป ซึ่งตกทุกข์ได้ยาก ขอ
 ให้พ้นจากความทุกข์เดือดร้อนนั้น จงมี
 ความสุขกายสบายจิตต์ทุกเมื่อ เจริญ
 มุทิตา ขอสัตว์บุคคลทัวไป ที่ได้รับความ
 สุขความสำราญอยู่แล้วให้คงอยู่ในความ
 สุขนั้น หรือเจริญทวียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม

อย่าเสื่อมจากความสุখনั้นเลย เจริญ
อุเบกขา ทำใจเป็นกลาง ๆ ในผู้ที่ตัว
ช่วยไม่ได้ ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง โดย
คำนึงในใจว่า สัตวบุุคคลที่ทำความดีก็ได้รับ
ผลดี ที่ทำชั่วก็ได้รับผลชั่ว ทำไว้อย่างใด
ก็ได้รับผลอย่างนั้น ตั้งใจเป็นกลางอย่างนี้
เป็นเสรจพิธิไหว้ ๕ ครั้งเท่านั้น ฯ

ผู้นับถือพระศาสนา ควรแสดงความ
เคารพกราบไหว้บูชาทุก ๆ วัน อย่าให้
ขาดได้ เมื่อกราบไหว้ในคราวใด คราว
นั้นชื่อว่าได้ทำบุญ กราบไหว้ทุกวัน ก็
ได้ชื่อว่าทำบุญทุกวัน ควรตั้งใจปฏิบัติ
ให้มั่นคงแข็งแรง ต่อไปเมื่อมีลูก ลูกจะ

ได้เอาอย่าง เมื่อมีลูกโตพอรู้ความได้แล้ว
 พ่อแม่ต้องสอนให้รู้พระศาสนาในขั้นต้น
 ถ้าพ่อแม่ไม่สอน ใครจะสอน เพราะพ่อแม่
 เป็นบูรพาจารย์ คืออาจารย์ดั้งเดิมของ
 บุตร ไม่มีใครเป็นอาจารย์ก่อน เด็กจะ
 ได้รู้จักพระศาสนา ปลูกความนิยมแล
 กุณเคยแน่นแฟ้นในพระศาสนา เมื่อ
 พ่อแม่สอนลูกมาแต่เล็กพอรู้ความได้แล้ว
 เด็กเติบโตไปข้างหน้า ก็จะเป็นคนว่าง่าย
 สอนง่าย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่
 พ่อแม่ ถ้าไม่สอนลูกแต่เล็กน้อยปล่อย
 ไว้จนโต เด็กก็โง่เขลา ว่ายากสอนยาก
 ประพฤติแต่ความเลวทรามต่ำช้า ทำความ

ร้อนใจให้แก่พ่อแม่เสมอรำไป เหตุนั้น
 พ่อแม่หวังความเจริญแก่ตัวแลลูก จง
 ตั้งใจประพฤติธรรม แลเอาใจใส่ตัก
 เตือนสั่งสอนลูก ตั้งแต่เล็ก เด็กจะได้
 ปลูกฝังความนิยมลงใน พระศาสนามั่นคง
 ตัดนิสัยใจคอไปจนโตใหญ่ สืบวงศ์กุล
 ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป ฯ

วันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

พระมหาจัน วิมลจโธ ปรีชญ ๖ ประโยค

หน้าที่ของลูก

ธรรมดาคนในโลกล้วนมี บุตรธิดาเป็น
ผู้สืบเชื้อสายต่อมา ถ้าประพฤติแต่สิ่งที่ไม่ดี
เป็นต้นว่าเกียจคร้าน ใช้จ่ายทรัพย์
สุรุ่ยสุร่าย ไม่รักษานอบน้อมนิยมของ
วงศ์สกุล ความดีความเจริญที่ผู้ใหญ่ตั้งใจ
ก่อสร้างไว้ก็จะหมดสิ้น ตัวก็แสนที่จะ
ได้รับความลำบากต่าง ๆ วงศ์สกุลก็ไม่มี
คนนับถือ จึงเป็นข้อที่จำเป็นนักซึ่งบุตร
ธิดาจะควรรู้สึกตัวว่า เราจะต้องเป็น
ผู้สืบเชื้อสายต่อไป เมื่อเป็นผู้ใหญ่มี
อายุมาก สมควรที่จะปกครองตัวเองได้
ถ้าเป็นผู้ประพฤติแต่สิ่งที่ไม่ดี วงศ์สกุล

ก็จะตำหนามลงไป บุตรธิดาผู้เกิดมาภายหลัง ย่อมจะพลอยได้รับความลำบากทุกข์ยาก จะเป็นคนบกพร่องไม่สามารถที่จะสืบเชื้อสายเหมือนตัว เมื่อรู้สึกความเป็นไปในภายหน้าเช่นนั้นแล้ว ควรพยามให้เป็นคนดีแลให้เป็นคนสามารถต่อหน้าที่อันเป็นความหวังของมารดาบิดา ด้วยคุณสมบัติที่จะพึงใส่ใจ แลความประพฤติ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

บุตรธิดาพึงเป็นผู้แสดงความเคารพนับถือพระพุทธศาสนา มารดาบิดาครูบาอาจารย์ ผู้ปกครองของตนตลอดถึงพระมหากษัตริย์ ผู้ใหญ่มักพอใจในกิริยาที่

เรียบร้อย คอยตักเตือนແທ้ดเด็กให้
 รู้จักแสดงวณเครพ แต่มีเด็กบาง
 จำพวกที่ขาดการอบรม ไม่รู้ว่าอย่างไรควร
 แลอย่างไรไม่ควร มีนิสัยใจคอแข่งกระ
 ด้าง ไม่มีสัมมาคารวะ ฯ บางจำพวกประ
 พฤตกิจรียาคนองตามธรรมเนียมของเด็ก เช่น
 ต้าว่าหยาบคายต่อมารดาบิดา หรือทุบตี
 มารดาบิดา หรือลอบคล้าจับสัสะมารดาบิดา
 เล่น อาการที่ไม่เครพของเด็กเช่นนี้ บาง
 ที่ผู้ใหญ่เห็นเป็นสนุกไม่แนะน้า ตักเตือน
 เด็กก็เลยเข้าใจว่าเป็นความดี แม้จะเป็น
 สิ่งที่ทำลงไปด้วยความไม่แกล้ง แต่เป็น
 อาการที่แข่งกระด้างหยาบคาย ถ้าปล่อย

ไว้นั้นเคยตัว ก็ยากที่จะตัดแปลงแก้ไขใน
 ภายหลัง เหมือนตัดไม้เมื่อแก่ยากจะตัด
 ได้ฉนั้น ทั้งเป็นเหตุให้ความกระต้าง
 อื่น ๆ มากขึ้นอีก ต้องงดเว้นมรรยาท
 แลธยาสัยเช่นนั้นเสีย ๆ ควรเพาะ
 ปลุกนิสัยที่สุภาพอ่อนโยน แสดงความ
 เคารพต่อสิ่งควรเคารพ หรือคนที่ควร
 เคารพ เป็นต้นว่า พระพุทธรูปหรือมารดา
 บิดา ฟังเคารพยำเกรงด้วยกายวาจาใจ
 ไม่พูดออกข้อเย้ยหยันเล่น ไม่กล่าวติ
 เตียนพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ หรือ
 ไม่กล่าวคำลบหลู่บุญคุณของมารดาบิดาครู
 บาอาจารย์ ฯ

มนุษย์ในโลกนี้ ถ้าพากันไม่มีสิ่งหรือ
 บุคคลเป็นที่เคารพแล้ว โลกจะตั้งอยู่ไม่
 ได้ ใครจะทำอะไรก็ทำเอาตามชอบใจ
 ไม่ต้องกลัวเกรงใคร ต่างก็จะมุ่งแต่ตัว
 ของตัวเป็นใหญ่ ไม่ต้องเชื่อฟังคำสั่งสอน
 ของใคร ไม่ต้องกลัวเกรงใครครหาตีเบียน
 โลกที่ตั้งอยู่ได้เป็นหมวดหมู่ ก็เพราะ
 ความเคารพนบนอบสนับสนุนกลัวเกรง
 อ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ นับถือนิยมตาม
 รเบียบของวงศ์สกุล เคารพเอื้อเฟื้อต่อ
 กฎหมายของบ้านเมือง เคารพพระศาสนา
 โลกจึงอยู่เย็นเป็นสุข พระพุทธเจ้าแม่เป็น
 ผู้เกิดด้วยพระคุณ ก็ยังต้องทรงเคารพ

ในพระธรรม เพราะทรงเห็นว่าผู้ที่ไม่มีที่
 เคารพ ย่อมว่าเหว่เปล่าเปลี่ยวใจอยู่ไม่
 เป็นสุข เหมือนคนอนาถา พระองค์ทรง
 ประพฤติให้เป็นตัวอย่าง แลทรงสั่งสอน
 ในทางความเคารพแก่คฤหัสถ์แลบรรพ
 ชิตว่า ความเคารพความอ่อนโยน เป็น
 มงคลอย่างสูงสุด แลว่าให้ภิกษุสักการะ
 เคารพนับถือเชื่อถ้อยฟังคำ ของภิกษุที่มี
 อายุมากบวชนาน เป็นใหญ่เป็นประธาน
 ในสงฆ์ ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อม เป็น
 ไปเพื่อความเจริญส่วนเดียว จึงจำเป็นนัก
 ที่ผู้หวังความเจริญแก่ตน ควรบำเพญ
 ความเคารพให้มุก จนสุดความสามารถ

ที่จะทำได้ ควรรู้อยู่ที่รู้ว่า ตนเกิดมาในโลกนี้
 ย่อมมีที่เคารพนับถือสักการะบูชา คือ
 พระศาสนา มารดาบิดาครูบาอาจารย์
 ตลอดถึงพระมหากษัตริย์ เมื่อรู้อยู่ที่รู้ว่าท่าน
 เหล่านี้เป็นที่เคารพแล้ว ควรแสดงความ
 เคารพทางกาย มีการนมัสการกราบไหว้
 เป็นต้น ทางวาจากล่าวชมเชยคุณความดี
 ของท่าน ทางใจควรปลอบใจให้รู้สึก
 พระคุณแลดำรงตนอยู่ในโอวาทของท่าน
 เป็นต้น ควรแสดงความเคารพให้เหมาะ
 แก่บุคคล กาละ เทศะ จึงจะได้ประสบ
 ผลดีส่วนเดียว ถ้าไม่เข้าใจในวิธีแสดง
 ความเคารพแล้ว ความที่ตั้งใจจะแสดง

ความเคารพ อาจกลายเป็นการล้อเลียน
 กันไป ซึ่งเป็นข้อไม่พอใจของผู้ได้รับ
 นับว่าเป็นผู้ขาดความเคารพ ฯ

บุตรธิดาพึงเป็นผู้ใฝ่ต่อการศึกษา
 วิชาความรู้ ทั้งปวงพร้อมทั้งจรรยาความ
 ประพฤติที่ไม่มีโทษ ควรจะต้องศึกษา
 ให้มีความรู้ความฉลาด ฯ ความหมั่น
 สดับหมั่นดูหมั่นสำเหนียกก็ดี หมั่น
 คิดทบทวนหาความรู้ ความเข้าใจก็ดี
 หมั่นทำหมั่นประกอบก็ดี อาการ
 เหล่านี้ชื่อว่าความศึกษา ฯ ผู้หวังความ
 เจริญแก่ตน ควรสนใจหมั่นศึกษา
 เล่าเรียน อย่าเหน็ดแก่ความสนุกสนาน

สู้ดทนพยายามไป แม้จะรู้สึกใจว่า
 เหนื่อยยากลำบาก ก็ไม่ละเลิกเสีย
 ใน กลางคัน มีความพอใจมุ่งความ
 สำราญในภavn้า ทนความทุกข์กาย
 ใจในเวลาศึกษาเล่าเรียน ควรยึดหลัก
 สุภาษิตว่า ไฟร้อนจะนอนเย็น ไฟเย็น
 จะดับตาย ฯ อันผู้ที่ขาดการศึกษาเป็น
 ดูกคนตาบอด จะทรงตนให้ดีทีเดียวไม่ได้
 สารพัดที่จะบกพร่องทุกประการ จะแสวง
 หาเครื่องเลี้ยงชีพก็ไม่สะดวก จะเข้าสมา
 คมก็ครั่นคร้ามไม่องอาจ ต่อไปในภavn้า
 จะปกครองผู้อื่นก็ไม่สามารถในการให้

โอวาทสั่งสอน แม่จะหวังดีแก่ผู้น้อย
 สักเพียงไร ก็เกือบเท่ากับว่าไม่หวังดีนั้น
 เอง เพราะเป็นผู้ไม่สามารถจะหาความดี
 ให้ ผู้ไม่นำพาในการศึกษาจึงเป็นผู้เสื่อม
 ทุกประการทั้งปวง ฯ ส่วนผู้ที่รักใคร่การ
 ศึกษา ย่อมประสบแต่ความเจริญ เมื่อ
 ยังเป็นผู้น้อยอยู่ ก็เป็นที่รักใคร่เสนาหา
 ของผู้ใหญ่ เพราะทำตัวให้สมดังความตั้งใจ
 มุ่งหมายของท่าน เมื่อเป็นผู้ปกครอง
 ผู้นั้น ก็สามารถจะหาความสุขให้แก่เขาได้
 รู้จักกิจควรทำแลข้อควรเว้น แนะนำให้
 ดำเนินในทางสุข ให้หลบเลี่ยงจากหนทาง
 ของความทุกข์. ความรักใคร่การศึกษา

ย่อมทำตนแลคนอื่นให้ได้รับแต่ความสุข
จึงเป็นกิจที่นำแต่ความเจริญมาส่วนเดียว
ในทางพระพุทธศาสนา พระบรมศาสดา
จารย์ ทรงเห็นว่าความรักใคร่การศึกษา
เป็นกิจสำคัญอย่างหนึ่ง จึงทรงยกย่อง
ผู้สมบุรณ์ด้วยคุณธรรมข้อนี้ ไว้ในตำ
แหน่งอันเลิศ เช่นทรงยกพระราหุลพุทธ
โอรสว่า เป็นผู้เลิศกว่าสาวกผู้ใคร่ต่อ
การศึกษา ฯ

พึงเป็นผู้ใคร่ต่อธรรม สิ่งที่ทรงผู้
ประพฤติไว้มิให้ตกไปในที่ชั่ว ชื่อว่าพระ
ธรรม หรือพระโอวาทคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าก็ชื่อว่าพระธรรม พระธรรม

มีมากมักจะแสดงแต่เพียง ๓ อย่าง เพื่อ
 เป็นหลักของความสังเกต คือ กรรม หิริ
 แลโอตตปปะ ฯ สิ่งที่ทำลงไปพร้อมด้วย
 ความเกล่งชื่อว่ากรรม ถ้าเป็นส่วนข้างดี
 ชื่อว่ากุศลกรรม ถ้าเป็นส่วนข้างชั่วชื่อว่า
 อกุศลกรรม ฯ กรรมทั้งสองอย่างนี้เป็น
 ของ ฯ ผู้ทำนั้นเอง เหมือนเงาตามตัว
 กรรมเป็นเหตุแห่งสุขแลทุกข์ อันจักได้
 ประสบทั้งภพนี้แลภพหน้า ทำกรรมดีที่
 เป็นกุศลก็ให้ผลเป็นสุข ทำกรรมชั่วที่
 เป็นอกุศลก็ให้ผลเป็นทุกข์ ให้ผลตรง
 กับเหตุ ที่จะสับสนกันไม่มี เช่นทำกรรม
 ที่ชั่ว จะได้รับผลเป็นสุขอย่างนี้ไม่มี

เหมือนพืชพันธุ์ที่เพาะหว่านลงไว้ เช่น
หว่านถั่วจะกลายเป็นเข้าไปเป็นไม้มี ก็
คงได้ผลเป็นถั่วอยู่นั่นเอง ฯ

อีกอย่างหนึ่ง กรรมที่ไม่เบียดเบียน
ตนแลคนอื่น เป็นประโยชน์ตนแลคน
อื่นชื่อว่ากรรมดี เช่นการตั้งใจหมั่นศึกษา
เล่าเรียนวิชาความรู้ ให้มีความรู้ความ
ฉลาด พยายามให้เป็นคนดี ด้วยความรู้
แลความประพฤติ เป็นเหตุให้เจริญด้วย
สุขสมบัติ พร้อมทั้งลาภยศสุขสรรเสริญ
เมื่อได้รับความสุข เช่นนี้ เฉพาะตน แล้ว
สามารถแนะนำให้ผู้อื่นมีความรู้ แลแนะ
นำไปประพฤติมรรยาทที่ดีงาม ชักจูงผู้อื่น

ให้ได้รับความสุข ๆ กรรมเช่นนั้นชื่อว่า
 กรรมดีเป็นประโยชน์ทั้งตนและคนอื่น ๆ
 กรรมที่ทำเบียดเบียนทั้งตนและคนอื่น ชื่อ
 ว่ากรรมไม่ดี เช่นความไม่พอใจในการ
 ศึกษาเล่าเรียน ว่ายากสอนยาก ใช้จ่าย
 สรุ่ยสุร่าย ชอบคบมิตรสหายที่เลวทราม
 เป็นเพื่อน ทำลายเกียรติคุณของวงศ์สกุล
 ย่อมเสื่อมจากสุขสมบัติ คงได้รับแต่
 ความทุกข์ส่วนเดียว ก็จะต้องเสื่อมลาภ
 เสื่อมยศได้รับ ความนิทา แลความทุกข์
 อันวิสัยคนที่เลวทราม พลอยพาให้ผู้อื่น
 ได้รับความทุกข์ด้วย เช่นทำลายทรัพย์

สมบัติ ทำความหวังที่ดีของมารดาบิดาให้
ขาดสูญ แส่หาแต่ความทุกข์ให้มารดา
บิดา ไครมาคบสมาคมด้วยก็ชักจูงให้
ประพฤติแต่ความเสียหาย ทำให้ผู้นั้นได้
รับแต่ความทุกข์กายทุกข์ใจ กรรมเช่นนั้น
ชื่อว่าอกุศลกรรม ฯ

ความลាយใจต่ออกุศลกรรมชื่อว่าหิริฯ
ชนชื่อว่าอกุศลกรรมแล้ว แม้มีประมาณ
เล็กน้อยแต่สามารถจะทำได้ในที่ลับ ก็มี
ความอายสอิดสเอียน เห็นว่าเป็นความ
ชั่วเสียหาย เหมือนคนที่ชอบความสะอาด
สรวางาม ย่อมสยงสยงเกลียดหน่าย

ต่อสิ่งโสโครก อาการดังกล่าวนี้ชื่อว่า
หิริ ฯ

ความสดุ้งกลัวต่อความชั่ว หรือกลัว
ทุกข์อันเป็นผลของอกุศลกรรม ชื่อว่า
โอตตปปะ ฯ ความกลัวผู้ใหญ่จะทำโทษ
ที่ดี ความกลัวจะได้รับโทษเพราะฝ่าฝืน
ต่อกฎของบ้านเมืองที่ดี ยังไม่ชื่อว่าเป้น
โอตตปปะแท้ ความกลัวความชั่วหรือ
ความกลัว จะได้รับความทุกข์ ซึ่ง เป็น ผล
ของอกุศลกรรม ดุจคนอยากจะมีชีวิต
อยู่ รู้สึกว่าสิ่งใดเป็นเหตุคัดรอนทอน
ชีวิตเช่นยาพิษแล้วไม่กล้าทำ ดังนี้ จึงชื่อ
ว่าโอตตปปะแท้ ฯ

ความใฝ่ใจ ต่อธรรม คือ หิริโอตตปปะ
 กล่าวคือปลุกใจให้มีความลอายสอิดสเอียน
 ต่ออกุศลกรรม กลัวเกรงต่อโทษแลทุกข
 ซึ่งตนจะได้ประสบ รู้สึกว่าส่วนใดเป็น
 อกุศลกรรมไม่ดีไม่งาม แม้เป็นของมี
 ประมาณเล็กน้อย ไม่กล้าประพฤตีส่วน
 นั้น ส่วนใดเป็นกุศลกรรมความดีความ
 งาม ไม่ทอดยหรือลังเลใจ รีบกระทำ
 ส่วนนั้นให้มากขึ้น ดังนี้ ชื่อว่าฉัมมกามะ
 ผู้รักใคร่ธรรม ฯ

อันผู้น้อยเช่นบุตรธิดา เป็นผู้ที่จะ
 รับมอบภาระของ ผู้ใหญ่ ต่อไปใน ภายหน้า

ขั้นต้นควรเป็นคนมีสัมมาการะต่อผู้ใหญ่
 ไม่ล่วงเกินด้วยกายวาจาใจ แลเป็นผู้รัก
 ใฝ่การศึกษา อุตสาหพยุ้งตัวให้มีความ
 รู้ความฉลาด สามารถที่จะยึดประโยชน์
 ในทางคดีโลก โดยสมควรแก่ฐานะของ
 ตน แลใฝ่ใจในทางธรรม ส่วนใดที่ไม่
 เป็นธรรม คอยระวังไม่ให้เกิดขึ้น ถ้ามี ก็
 รีบละเสีย อุตสาหบำเพ็ญส่วนที่เป็นกุศล
 ธรรม เชื่อว่ายึดถือประโยชน์ในทางคดี
 ธรรม เมื่อเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยประโยชน์
 ทั้งทางโลกทั้งทางธรรม เชื่อว่าเป็นผู้มีตา
 ดทั้งสองข้าง ถ้าได้แต่ประโยชน์ทางเดียว
 เป็นเหมือนคนมีตาข้างเดียว ถ้าเป็นผู้

ไว้จากประโยชน์ทั้งสองประการ แม้จะมี
 จักขุไม่พิการ ก็เหมือนเป็นคนตาบอด
 หมืด อันผู้ที่สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง ๓
 ประการดังกล่าวมานี้ ชื่อว่ามีตาทั้งสอง
 ข้างบริบูรณ์ดี แต่ชื่อว่าเป็นอนุชนที่ดีเกิด
 มาในโลก ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้
 แก่โลก ไม่เป็นคนเกิดมารกโลก มารดา
 บิดาก็ยินดีปราโมทย์ แม้ท่านล่วงลับไป
 แล้ว ถ้าได้ทราบความเป็นไปของบุตร
 ธิดาเช่นนี้ ก็คงจะชื่นอกชื่นใจ แต่ชื่อว่า
 เป็นผู้จงรักภักดีมารดาบิดาผู้บังเกิดเกล้า
 ของตนอย่างเหลือล้น ความสุขความ
 เจริญ ก็ จะ หลั่งไหล มา ตูจ กระ แล่น้ำ ฯ

เพราะฉะนั้น จึงควรที่ อนุชนผู้ หวังวิบุลผล
แก่ตน พึงอบรมธรรมทั้ง ๓ ประการให้มี
บริบูรณ์ ก็จักได้ประสบผลสมดังความ
ปรารถนา ฯ

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑
พระมหาเลห โกวิท เปรียญ ๕ ประโยค

